

D E K R E T

z dnia 21 kwietnia 1948 r.

o zmianie prawa o sądach obywatelskich.

Na mocy art. 4 Ustawy Konstytucyjnej z dnia 19 lutego 1947 r. o ustroju i zakresie działania najwyższych organów Rzeczypospolitej Polskiej i ustawy z dnia 9 marca 1948 r. o upoważnieniu Rządu do wydawania dekretów z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr 15, poz. 107) — Rada Ministrów postanawia, a Rada Państwa zatwierdza, co następuje:

Art. 1. W prawie o sądach obywatelskich (Dz. U. R. P. z 1946 r. Nr 8, poz. 64) wprowadza się następujące zmiany:

1) Art. 1 otrzymuje następujące brzmienie:
„Art. 1. § 1. W każdej gminie wiejskiej i miejskiej tworzy się sąd obywatelski.

§ 2. Jednakże Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Administracji Publicznej,

a na obszarze Ziem Odzyskanych w porozumieniu z Ministrem Ziem Odzyskanych może utworzyć jeden sąd obywatelski dla kilku gmin.

§ 3. W miastach liczących ponad 10.000 mieszkańców tworzy się sądy obywatelskie w ilości, jaką ustali Minister Sprawiedliwości na wniosek miejskiej rady narodowej. Wniosek ten winien określać granice okręgów sądów obywatelskich“.

2) Art. 3 otrzymuje brzmienie:

„Art. 3. Sędzią obywatelskim może być osoba, która posiada obywatelstwo polskie, korzysta w pełni z praw cywilnych i obywatelskich, mieszka przynajmniej od roku w gminie, w której mieści się siedziba sądu obywatelskiego lub w jednej z gmin wchodzących do okręgu tego sądu, jest nieskazitelnego charakteru, ukończyła 30 lat i włada językiem polskim w słowie i piśmie“.

3) Dotychczasowy przepis art. 5 staje się § 1 tego artykułu. W artykule tym dodaje się ponadto §§ 2 i 3 w następującym brzmieniu:

„§ 2. W przypadku, gdy okręg sądu obywatelskiego obejmuje więcej gmin, sędziego obywatelskiego, jego zastępcę i ławników wybiera powiatowa rada narodowa.

Poza tym do wyborów przez powiatową radę narodową sędziego obywatelskiego, jego zastępcy i ławników stosuje się odpowiednio przepisy paragrafu poprzedzającego.

§ 3. Przewodniczący rady narodowej, która dokonała wyboru, przesyła niezwłocznie odpis protokołu zawierającego przebieg i wyniki wyborów prezydium rady narodowej wyższego stopnia do zatwierdzenia wyborów“.

4) W art. 6 § 1 otrzymuje następujące brzmienie:

„§ 1. Odpis protokołu zawierającego przebieg i wyniki wyborów ze wzmianką o ich prawomocności przewodniczący rady narodowej, która dokonała wyborów, przesyła prezesowi sądu okręgowego za pośrednictwem sędziego sprawującego kierownictwo sądu grodzkiego“.

5) W art. 7 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Minister Sprawiedliwości może zwolnić sędziego obywatelskiego przed upływem jego kadencji na prośbę tego sędziego oraz na wniosek właściwego prezesa sądu okręgowego. Złożenie tego wniosku następuje z urzędu z własnej inicjatywy prezesa sądu okręgowego oraz na skutek uchwały prezydium rady narodowej, które zatwierdziło wybór sędziego. Uchwała prezydium rady narodowej co do zwolnienia sędziego obywatelskiego wiąże prezesa sądu okręgowego“.

6) Art. 8 otrzymuje następujące brzmienie:

„Art. 8. § 1. Zarząd gminny (miejski) siedziby sądu obywatelskiego przydziela sędziemu obywatelskiemu na jego żądanie urzędnika do wykonywania funkcji kancelaryjnych i protokołowania.

§ 2. Jeżeli na obszarze gminy, w której ma nastąpić doręczenie pisma lub wezwania sądu obywatelskiego, nie ma urzędu pocztowego lub agencji pocztowej, doręczanie powyższych pism i wezwań dokonuje się przez funkcjonariuszów gminnych“.

7) Art. 9 otrzymuje następujące brzmienie:

„Art. 9. § 1. Gmina siedziby sądu obywatelskiego dostarcza sądowi obywatelskiemu lokalu i ponosi wszelkie koszty związane z urzędowaniem tego sądu.

§ 2. Na pokrycie kosztów związanych z urzędowaniem sądu obywatelskiego gmina siedziby sądu obywatelskiego pobiera specjalne opłaty sądowe, których wysokość oraz zasady i sposób uiszczenia określi w drodze rozporządzenia Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrami: Administracji Publicznej, Ziem Odzyskanych i Skarbu.

§ 3. Jeżeli okręg sądu obywatelskiego obejmuje kilka gmin, wszelkie koszty związane z urzędowaniem sądu obywatelskiego, nie wyłączając kosztów lokalu i wynagrodzenia urzędnika gminnego przydzielonego do wykonywania funkcji kancelaryjnych i protokołowania, obciążają wszystkie gminy wchodzące do okręgu sądu obywatelskiego. Udział poszczególnych gmin w nadwyżce wpływów ze specjalnych opłat sądowych i w niedoborach określa powiatowa rada narodowa“.

8) Art. 15 otrzymuje następujące brzmienie:

„Art. 15. § 1. Sędzia obywatelski powinien mieszkać na obszarze gminy, w której sprawuje swój urząd.

§ 2. Jednakże w przypadku, gdy okręg sądu obywatelskiego obejmuje więcej gmin, sędzia obywatelski może mieszkać na obszarze jednej z gmin należących do tego okręgu“.

9) W art. 19 § 1 pkt b) i c) kwotę 1.500 zł zastępuje się kwotą 5.000 zł, a §§ 2, 3 i 4 nadaje się następujące brzmienie:

„§ 2. Sprawy wymienione w § 1 należą do właściwości sądu obywatelskiego tylko wówczas, gdy obie strony są osobami fizycznymi mającymi obywatelstwo polskie i zamieszkują w jego okręgu, albo gdy przynajmniej jedna ze stron mieszka w jego okręgu, a druga w gminie sąsiedniej.

§ 3. Jeżeli strony mieszkają w różnych okręgach sądu obywatelskiego, właściwym miejscowo jest sąd obywatelski miejsca zamieszkania pozwanego.

§ 4. W sprawach oznaczonych w § 1 lit. a) właściwym miejscowo jest sąd obywatelski miejsca położenia gruntu“.

10) W art. 20 § 2 otrzymuje następujące brzmienie:

„§ 2. Sprawy wymienione w § 1 należą do właściwości sądu obywatelskiego tylko wówczas, gdy przestępstwo zostało popełnione na obszarze jego okręgu, a sprawca w chwili jego popełnienia miał ukończone 17 lat i podlega właściwości sądów powszechnych lub władz administracji ogólnej“.

11) W art. 28 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Pełnomocnikami mogą być tylko współuczestnicy sprawy oraz rodzice, małżonek, rodzeństwo lub dzieci strony“.

W artykule tym dodaje się nadto § 4 w brzmieniu następującym:

„§ 4. obrońcą oskarżonego z wyboru mogą być tylko jego rodzice, małżonek, rodzeństwo lub dzieci, a obrońcą z urzędu — osoba wyznaczona przez sędziego obywatelskiego spośród mieszkańców okręgu sądu obywatelskiego“.

12) Art. 30 otrzymuje następujące brzmienie:

„Art. 30. Strony, świadkowie i biegli obowiązani są stawić się na wezwanie sądu obywatelskiego, jeżeli zamieszkują w jego okręgu, a nawet poza jego okręgiem, lecz w odległości nie przenoszącej 20 km od miejsca stawiennictwa“.

13) W art. 31 § 1 kwotę 200 zł zastępuje się kwotą 1.000 zł.

14) Art. 59 otrzymuje następujące brzmienie:

„Art. 59. § 1. Sąd obywatelski wszczyna postępowanie na podstawie aktu oskarżenia wniesionego przez milicję obywatelską lub pokrzywdzonego albo na podstawie doniesienia właściwej władzy, które zastępuje przed tym sądem akt oskarżenia.

§ 2. Akt oskarżenia i doniesienie powinny zawierać oznaczenie osoby oskarżonego i określenie zarzucanego mu czynu ze wskazaniem czasu i miejsca jego popełnienia oraz podpis oskarżyciela, a w przypadku doniesienia podpis przedstawiciela władzy czyniącej doniesienie tudzież wykaz osób, które należy wezwać na rozprawę.

§ 3. Sąd obywatelski nie wszczyna postępowania, a wszczęte umarza w razie śmierci oskarżonego, przedawnienia lub innej okoliczności wyłączającej ściganie“.

15) W art. 60 dodaje się § 3 w następującym brzmieniu:

„§ 3. Przedstawiciel milicji obywatelskiej może popierać oskarżenie zamiast lub obok przedstawiciela zarządu gminnego (miejskiego) lub sołtysa“.

16) W art. 70 § 1 otrzymuje następujące brzmienie:

„§ 1. W gminach wiejskich sędzia obywatelski prowadzi księgę umów, w której osoby zamieszkałe w okręgu sądu obywatelskiego mogą sporządzać akty i umowy, choćby w nich uczestniczyły także osoby nie zamieszkałe na obszarze tego okręgu. Akty i umowy nie mogą dotyczyć przedmiotów, dla których jest wymagana forma notarialna“.

Art. 2. Wykonanie niniejszego dekretu porucza się Ministrom: Sprawiedliwości, Administracji Publicznej i Ziem Odzyskanych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Art. 3. Dekret niniejszy wchodzi w życie w dwa tygodnie po ogłoszeniu.

Prezydent Rzeczypospolitej:

Bolesław Bierut

Prezes Rady Ministrów:

Józef Cyrankiewicz

Minister Sprawiedliwości:

w z. Tadeusz Rek

Minister Administracji Publicznej:

Edward Osóbka-Moiawski

Minister Ziem Odzyskanych:

Władysław Gomułka

Minister Skarbu:

Konstanty Dąbrowski